

Kentsel Afetlerle Mücadelede 6306 Sayılı Kanun Kapsamındaki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Türkiye Afet Durumu Üzerinden Okunması

In Combating Urban Disasters Reading the Urban Renewal Practices within the Scope of Law No. 6306 Through Turkey's Disaster Situation

Ceren Ağın Gözükızıl¹ , Hayat Zengin Çelik²

öz

Tarih boyunca insanlık için büyük bir tehlike unsuru olan afet, kentlerde yol açtığı can ve/veya mal kaybından dolayı kentsel planlamanın dikkate aldığı öncelikli konu haline gelmektedir. Cumhuriyetin ilanından 2000'li yıllara kadar çeşitli planlama kararlarıyla kentlere müdahale edilmekte, 2000'li yıllara gelindiğinde ise bu uygulamaların haricinde mevzuatta yer almaya başlayan kentsel dönüşüm müdahaleleri ile kentlerde afetle mücadele için yeni bir döneme girildiği görülmektedir. Özellikle 2012 yılında yasalarda yer almaya başlayan 6306 sayılı 'Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun', sadece kentlerde tespit edilen afet riskli alanlara yönelik kentsel dönüşüm uygulaması yapılmasını amaçlamaktadır. Kanun, kentsel afetlere karşı önemli bir müdahale biçimi olmasına rağmen, riskli alan tespitine ilişkin kriter ya da tanımlama yetersiz kalmaktadır. Yasada yer alan bu boşluk nedeniyle, 6306 sayılı kanunun afetle mücadele kapsamında tam olarak uygulanamadığı, çalışmanın hipotezini oluşturmaktadır. Ortaya konan hipotez doğrultusunda, yasanın çıkışından günümüze, yani Mayıs 2012'den Kasım 2021'e kadar 'T.C. Resmi Gazete'de yayınlanan 6306 sayılı kanun kapsamındaki riskli alan ilanları ile çeşitli kurum raporları ve çalışmalardan elde edilen Türkiye'nin afet durumu verilerinin hem mekânsal hem de kronolojik ilişkisini ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmada iki veri karşılaştırılırken ArcGIS programı yardımı ile mekânsal, SPSS programı yardımıyla da ilan sayı ve yerleri istatistiksel olarak analiz edilmektedir. Analizler doğrultusunda elde edilen verilerle, Türkiye'de büyük kayıplara yol açan afetlerin meydana geldikleri dönemler ve mevcut risk analizleri ile 6306 sayılı kanun kapsamında riskli alan ilan edilen yerlerin ilişkisinin ortaya konulması kentsel afetlerle mücadelenin anlaşılması için önemli olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Afet, Planlama, Kentsel Dönüşüm, Riskli Alan, 6306 Sayılı Kanun

ABSTRACT

Disaster, which has been a great danger to humanity throughout history, has become a priority issue for urban planning due to the loss of life or property in cities. From the proclamation of the republic to the 2000s, cities have been intervened with various planning decisions. In the 2000s, apart from these decisions, a new era has been entered in the fight against disasters in cities with the urban renewal interventions that started to be included in the legislation. In particular, law no 6306 'Law on the Renewal of Areas Under the Risk of Disaster', which began to be included in the laws in 2012, aims to implement urban transformation only for the disaster risk areas identified in the cities. Although the law is a necessary form of intervention against urban disasters, it does not make clearly criteria or definitions for risky area determination. Due to this gap in the law, it is the hypothesis of the study that the law numbered 6306 cannot be fully implemented within the scope of disaster relief. In line with the hypothesis put forward, it has been obtained that risky area announcements within the scope of Law No. 6306

¹ **Corresponded Author:** Muş Alparslan Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Muş/Türkiye, cerenagin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2032-4921.

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir/Türkiye, hayat.zengin@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4460-2498.

published in the 'Turkey Official-Gazette' from the date of the law to the present, that is, from May 2012 to November 2021 and Turkey's disaster situation from various institution reports and studies. The aim of the study is to reveal both the spatial and chronological relations of these data obtained. While comparing the two data, spatial analysis is made with the ArcGIS program, and the number and locations of the announcements are statistically analyzed with the SPSS program. With the data obtained in line with those analyzes, it is essential to understand the struggle with urban disasters to reveal the relationship between the places where disasters that cause significant losses occur, current risk analyzes and places declared as risky areas within the scope of Law No. 6306.

Keywords: Urban Disaster, Planning, Urban Renewal, Risky Area, Law No. 6306

GİRİŞ:

Dünya'nın her yerinde yaşanan afetler, insanlar ve dolayısıyla kentler için önemli bir tehlike oluşturmaktadır. Kentlerdeki jeoloji, topografya gibi durumları göz önünde bulundurarak, yerleşim ve yapılaşma koşullarının belirlenmesini sağlayan kentsel alan planlaması, afetle mücadelede önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmalar kentsel risklerin azaltılması temelinde ve tüm yerleşme ölçeklerini kapsamakta olup, Ülkemiz kentlerinde bu konunun ele alınışı oldukça yenidir. Farklı sorunlarla örülerek gelişim gösteren kentsel yapılar için özellikle, kaçak yapılaşma, yanlış yerleşimi, kontrolsüz ve yoğun yapılaşma, bu bağlamda gelişen sosyal ve teknik altyapı eksikliği gibi sorunlar ekseninde gelişim gösteren çözüm arayışları ve bu bağlamda ortaya konan kentsel politikaların 1999 Marmara depremi sonrası farklı bir içerik kazandığına tanıklık edilmiştir. Sakınım Planlaması olarak kavramsallaştırılan ele alımlar, literatüre yeni açılımlar kazandırırken (Gözlükaya ve Türk, 2016; Balamir, 2020) mevzuat ve uygulamaların daha çok yenileme odaklı stratejilerle gelişmiş olduğu ve 2000'li yıllarla birlikte "Kentsel Dönüşüm" olarak kavramsallaştırılan uygulamaların afet temelli planlama stratejilerinin temel çıkış noktası olarak önem ve geçerlilik kazandığı görülmektedir. Kısacası 2000'li yıllardan itibaren, yapılaşmış riskli alanlardaki afetlere planlama eliyle bir çözüm olarak kentsel dönüşüm projeleri ortaya konmuş ve 2012 yılı sonrası süreçte kent planlama yaklaşımları ve çalışma alanındaki tartışmalar da bu çerçevede yeniden biçimlenmeye başlamıştır. Nitekim uygulamalar kentlerde bir yeni yapılanma öngörüyor ve yapısal iyileşmeye aracılık ediyor olmakla birlikte, çokça eleştirinin de odağında yer almıştır. Kentlerde afetle mücadele için önemli bir planlama aracı olan bu yasanın en çok eleştirilen yanlarından biri, riskli olarak belirlenen ve dönüşüm müdahalesi uygulanan alanların tespit ve öncelik kriterlerinin yasada tanımlanmamış olmasıdır. Çalışma, bu tartışmaları da dikkate alarak, yasadaki tanımsızlığın oluşturduğu boşluk neticesinde afetle mücadelede önemli bir araç olan 6306 sayılı kanunun amacına tam olarak hizmet etmediği hipotezini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda yasanın çıktığı Mayıs 2012 ile günümüz Kasım 2021 tarihleri arasında 6306 sayılı kanun hükmünce riskli alan olarak belirlenmiş ve kentsel dönüşüm müdahalesi yapılan ya da yapılacak alanlar ile Türkiye afet risk durumunun birbiri ile ilişkisini ortaya koyma, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmada, kavramsal incelemelerden sonra, çeşitli kurum ve kuruluşların raporlarından elde edilen Türkiye'de meydana gelmiş afetler ve risk analizleri ile 'T.C. Resmî Gazete'de Mayıs 2012 ile Kasım 2021 tarihleri arasında '6306' ve 'riskli alan' anahtar kelimeleriyle yayınlanan 6306 sayılı kanun hükmünce ilan edilen riskli alan uygulamaları arasındaki ilişki ArcGIS ve SPSS programları kullanılarak oluşturulan çeşitli analizlerle incelenmiş ve bu incelemelerden bulgular elde edilmiştir. Literatürde 6306 sayılı kanun uygulamaları ile ilgili çalışmalar olsa da bu çalışma, günümüze kadar bu kanun kapsamındaki uygulanmış bütün kentsel dönüşüm müdahalelerinin ne zaman ve nerelerde yapıldığı verileri ile, ülkede yaşanan büyük afet olayları ve afet riskleri verilerinin hem mekânsal hem de istatistiksel olarak karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Çakıştırılan veriler sonucunda, çalışma Türkiye'nin afet ve dönüşüm uygulamalarının dönemsel ve nedensel ilişkisini kurmakta ve günümüz kentsel dönüşüm uygulamalarının ülke afet tarihi temelinde okunması açısından literatüre önemli bir katkı sunmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmayla uygulanan bu müdahalelerin kentlerde yol açabileceği diğer durumlar ve bu çalışmanın devamında ele alınması gereken konulara da ışık tutulmaktadır.

1. Afet Türleri ve Kentsel Afetlerle Mücadelede Planlamanın Önemi

Türk Dil Kurumu'na göre afet "Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, kıran." olarak tanımlanırken, 'Afet ve Acil Durum Harcamaları Yönetmeliği' ne göre ise "Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar" olarak açıklanmaktadır (TDK, 2021; MBS 1, 2021). Tanımlamalara da bakıldığı zaman bir olayın afet sayılabilmesi için sadece olayın gerçekleşmesi yetmemekte, aynı zamanda o olayın insan temelinde bir yıkıcılığının da olması gerekmektedir (Tercan, 2018).

Afetleri genel doğal ve insan eliyle olmak üzere iki ayrı başlıkta toplamak mümkün. Bu gruplardan biri olan doğal afetler, yavaş gelişen (şiddetli soğuklar, kıtlık, kuraklık v.b.) ve ani gelişen doğal afetler (deprem, sel, fırtına, heyelan, çığ v.b.) olarak karşımıza çıkarken; bir diğer afet türü olan insan eliyle gerçekleşen afetler ise nükleer/biyolojik kazalar ya da silahlar, endüstriyel kazalar, aşırı kalabalık sonucu meydana gelen kazalar, göç v.b. alt başlıklara ayrılmaktadır (AFAD 1, 2021).

JEOLOJİK AFETLER	KLİMATİK AFETLER	BİYOLOJİK AFETLER	SOSYAL AFETLER	TEKNOLOJİK AFETLER
<ul style="list-style-type: none"> • Deprem • Heyelan • Kaya Düşmesi • Volkanik Patlamalar • Çamur Akıntıları • Tsunami 	<ul style="list-style-type: none"> • Sıcak Dalgası • Soğuk Dalgası • Kuraklık • Dolu • Hortum • Yıldırım • Kasırga • Tayfun • Sel • Siklonlar • Tornado • Tipi • Çığ • Aşırı Kar Yağışları • Asit Yağmurları • Sis • Buzlanma • Hava Kirliliği • Orman yangınları 	<ul style="list-style-type: none"> • Erozyon • Orman Yangınları • Salgınlar • Böcek İstilası 	<ul style="list-style-type: none"> • Yangınlar • Savaşlar • Terör saldırıları • Göçler 	<ul style="list-style-type: none"> • Maden kazaları • Ulaşım kazaları • Sanayi kazaları • Biyolojik, nükleer kazalar
DOĞAL AFET			İNSAN ELİYLE AFET	

Şekil 1. Günümüze Kadar Gözlemlenen Afet Türleri (AFAD 1, 2021'den uyarlanmıştır.)

AFAD'ın aynı raporunda yer alan ifadeye göre dünya genelinde çeşitli doğal afet türü görülürken, oransal olarak bu afetlerin neredeyse tamamının nedeninin meteorolojik olduğu tespit edilmektedir. Ancak her ne kadar meteorolojik afetlerin sayıca fazla olduğu söylene de bu afetler de kendi içlerinde gerçekleştiği yere göre farklılık ve çeşitlilik göstermektedir (AFAD 1, 2021). Bu noktada günümüze kadar gözlemlenen afetlerin ağırlıklı insanların yaşam alanları olan kentlerde de meydana gelmesi ise önemlidir. Bu yüzden kentsel özellik ve kentlere ilişkin verilecek kararlar afetlerin yaşanmasında da afetlere karşı mücadelede de oldukça önemli bir rol oynamakta ve kentsel afetlerle mücadelede planlamanın önemi gün geçtikçe artmaktadır.

2014 yılında çıkartılan 'Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'ne göre Bir yerin planlama süreci yapılırken o yerin afet, doğal ve jeolojik durumlarının temel olarak alınması gerekliliğinden bahsedilmektedir. Yönetmeliğe göre gerekli görüldüğü durumlarda afet riski yüksek yerler için 'kentsel risk analizleri veya sakinim planlama çalışmaları' yapılabileceği de ayrıca yer almaktadır. Çünkü afetler sıklıkla doğal nedenlerden dolayı olmasına rağmen, afetlerin ortaya çıkardığı tahribatin boyutunu insanoğlunun almış olduğu karar ve tercihler belirlemektedir (Erdin, 2017). 'Kent Planlaması' ile 'Afet' ilişkisinin sağlıklı bir şekilde kurulmadığı durumlarda yaşanan afetlerin yıkıcılığı büyük boyutlarda olabilmektedir. Bunun örneklerine baktığımız zaman iklimik afetlerden biri olan ve 2021 yılında

Türkiye’de meydana gelen Batı Karadeniz sel felaketinde yerleşim alanlarının taşkın yatağı ve dere kenarında yer alması, havza alanları göz ardı edilerek yapılan yapılaşmalar v.b. nedenlerden dolayı yaşanan afetin etkilerinin oldukça büyük olduğu gözlemlenmektedir (İstanbul Üniversitesi -Cerrahpaşa , 2021).

Günümüzde küresel bir sorun olarak karşımıza çıkan diğer bir afet Covid-19 salgını ise biyolojik afetlerden biridir. Aralık 2019 tarihinde ilk defa Çin’de görülen (WHO, 2020) ve Mart 2020’de ilk defa Türkiye’de (Sağlık Bakanlığı, 2021) gözlemlenmeye başlayan ve tüm dünyada hala devam eden bu salgın, kentlerin ve yaşam alanlarının yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Constable (2020)’a göre Endüstri devrimi sonrası Londra, New York gibi çok sayıda göç alan ve hızla nüfus artışı yaşayan kentlerde sokaklar tifo ve kolera hastalıklarının enfeksiyon yuvası haline gelmiş ve bunun çözümü olarak kentlerde yeni kanalizasyon sistemleri oluşturulmuştur. 21. yüzyıla geldiğimizde ise Sars, Ebola, kuş gribi, Mers, domuz gribi ve günümüzde de Covid-19 olmak üzere pek çok salgının olması ‘21. yüzyılda Yüzyılda kent planlama çalışmalarının, kentleri nasıl daha yaşanabilir ve güvenli alanlar haline getirilebiliriz? sorularının odağına taşımaktadır (Constable, 2020). Nitekim yeni dönemde kentlerin yeniden nasıl şekilleneceği ya da şekillenmesi gerektiği tartışmalarına bakıldığında, değişen kentsel gereksinimler ve mekân algısı ile yeni ve güvenli kentleşme yaklaşımlarının gelişimine tanıklık edilmektedir. Ülkemizde de bu alanda önemli çalışmalar mevcuttur.

Yaşanan bu afetler ve kentsel planlama tartışmalarının Türkiye strateji planlarına yansımalarına bakıldığı zaman T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nın yapmış olduğu 4 yıllık kalkınma planlarında afetle planlama ilişkisinin sıklıkla kurulduğu ve buna yönelik kararlar alındığı görülmektedir. En son plan olan ‘On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)’ ‘nda ‘Yaşanabilir Şehirler, Sürdürülebilir Çevre’ ile ‘Şehirleşme Politikası’ alt başlıklarının altındaki maddelerde yer alan;

- Hızla artan toplum nüfusu, tüketim alışkanlıkları, şehirleşme v.b. gibi nedenlerin doğal kaynaklara zarar verdiği ve bu artan nüfus ile iklim değişikliği, çevre ve hava kirliliği gibi problemlerin arttırdığı ve de bunun sonucu olarak kaynakların yönetimi ve kentlerin inşasının zaman geçtikçe daha da önemli hale geldiği (664. madde),
- Bütün paydaşların katılımıyla birlikte uzun vadeli kentsel planlama ve tasarım yapılması ve afet yönetiminin sağlanması gerekliliği (666. madde),
- Mekânsal planlar yapılırken afet riskleri ve topografyanın gözetilmesinin öncelikli olduğu (674. madde)

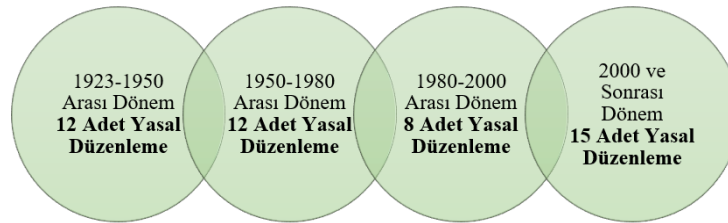
ibareleri ile afetin önüne geçilme konusunda kentsel planlamanın önemini vurgulanmaktadır (SBB 3, 2019).

2. Afetlerde Bir Planlama Müdahalesi Olarak Kentsel Dönüşüm

Türkiye kentleşme pratiği tarihsel olarak farklı sorunlarla iç içe gelişerek bugünkü durumuna ulaşmıştır. Bu kapsamda kent planlamanın modern kentlerin inşasını sağlama ideali de ülkesel koşullarda ortaya çıkan söz konusu gelişmeler nedeni ile beklenen biçimlenişi ortaya koyamamıştır. Kendine özgü dinamikler ile biçimlenen kentleşme sürecinde kır kökenli göçler her zaman başat bir rol üstlenmiştir. Özellikle 1950’li yıllardan itibaren hızla kentlere yönelen göç akışı, kurulamayan sosyal ve ekonomik dengeler çerçevesinde nedeni olduğu kaçak yapılaşmalar kentlerin sorunlu bir içerik kazanmasına da yol açmıştır. Bu sorunların başında kaçak yapılaşmaların ağırlıkla yer seçimleri ile yerleşilebilirlik kriterlerine uygun olmayan alanlarda gelişim göstermeleri gelmektedir. Bununla birlikte kentlerin yerseçim ve gelişim sorunlarının sadece kaçak yapılaşmalara dayanmayıp, imarlı gelişen kentsel bölgelerin de önemli risklerle karşı karşıya olduğunu gösteren çokça çalışma mevcuttur. Buna karşın

tüm uygulamalar ve projeler fiziksel nitelik kaybı daha belirgin biçimde izlenen göçle oluşmuş yaşama alanlarını kendisine hedef almayı tercih etmektedir (Keleş, 2015; Özden, 2016; Ağın, Tezcan, & Zengin Çelik, 2019; İstanbul Üniversitesi -Cerrahpaşa, 2021). İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu rapora göre göçle birlikte oluşan nüfus artışı sonucu kentlerde 'plansız büyüme (1), tahrip olmuş tarım alanları (2), yetersiz ulaşım ve altyapı (3) ve kaçak yapılaşma alanları ile çevre kirliliği (4)' görülmeye başlanmıştır. (İzmir Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, b.t.). Bu da yönetimlerin 'afet müdahalesi yapılırken mevcutta bulunan sağlıklı gecekonduların dönüşürülmesi gerektiği' yaklaşımını ortaya çıkartmaktadır.

Dönemsel olarak incelendiğinde 2000 yılına kadar kentler "775 sayılı Gecekondular Kanunu, 2981 sayılı İmar ve Gecekondular Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler Hakkında Kanun, 3194 sayılı İmar Kanunu" gibi çeşitli yasalar ile değişmiş ve dönüşüme uğramıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise planlama yoluyla yapılan düzenlemelerin yanında, 5393 sayılı kanunun 73. maddesi ve 6306 sayılı dönüşüm temelli kanun ve yönetmeliklerin ortaya çıkmasıyla kentsel alanlarda hem planlama hem de dönüşüm yasaları yoluyla olmak üzere iki yoldan kentsel dönüşüm müdahaleleri yapılmaya başlanmış ve kentlerin süreç içerisinde değişmesine neden olmuştur. (Şekil 2; İzmir Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, b.t.; Elmas, 2017; Elmas, 2021).

Şekil 2. Cumhuriyetin ilanından itibaren kentleşme ile ilgili yapılan mevzuat düzenlemeleri (İçduygu & Sirkeci, 1999; Tekeli, 2015; Özden, 2016; Tezcan & Zengin Çelik, 2017; MBS 2, 2020'den uyarlanmıştır.)

Afet yönetimi ve afetle mücadeleyle ilgili atılan adımlardan biri olarak kurum yetki ve görevlerinin düzenlenmesi gerektiğini söyleyen Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) kentsel dönüşüm yasasının ve uygulayıcılarının sinyalleri vermektedir (SBB 1, 2006). Bu planın devamındaki 4 yıllık süreci içeren 'Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)'nda ise nüfus artışı ve şehirleşmenin getirdiği plansız ve riskli alanlardaki yapılaşmaya müdahale aracı olarak kentsel dönüşüm müdahalelerinin olması gerekliliği yer alırken, bu müdahalelerin uygulayıcıları olarak 2005 yılında çıkartılan yeni Belediye Kanunu ile belediyeler, 2012 yılında çıkartılan 6306 sayılı kanun ile de Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu plan raporunda bir önceki planda yer alan mekânsal planlama, kentsel dönüşüm ve afet ile ilgili yasal düzenlemelerin tamamlanmış olduğu belirtilirken, afetle mücadelede riskli olarak görülen ve kentsel dönüşüm projesi uygulanması kararlaştırılmış alan ve yapıların bilgileri, çarpık kentleşme ve gecekondular sonucu riskli görülen alanlarda yapılacak düzenlemeler ile kentlerin daha rekabetçi olacağı yer almaktadır (SBB 2, 2013).

Günümüzü içeren ve son plan olan On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)'nda 'Mekânsal Planlama-Afet' ilişkisi neredeyse tamamen 'Kentsel dönüşüm' üzerinden kurulmakta ve kentsel dönüşümün amacı "Afet tehlikesi ve riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve araziler, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşamayı esas alacak şekilde dönüştürülecektir" olarak belirtilmektedir (s. 175). Raporda yer alan diğer maddeler incelendiğinde;

- Afetin yol açtığı/açacağı zararları minimize etmek için müdahale yani dönüşüme devam edildiği ve bu zamana kadar Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından yapılan yapı istatistikleri,

- İl bazında bulunan riskli ve rezerv alanlar belirleneceği ve bu bilgiler doğrultusunda o ile özgü kentsel dönüşüm stratejileri üretileceği,
- Afet riskli alanların tespiti için belirlenen kriterlerin geliştirileceği, bu kriterlere puanlama sistemi getirileceği ve yüksek afet riskli olan alanların öncelikli olarak dönüştürüleceği ile aynı durumun yapılar için de uygulanabileceği,
- İstanbul bütününde nüfusun fazlalığından dolayı kentsel dönüşüm uygulamaları yapılırken afet ve acil durum toplanma alanlarının oluşturulacağı, fay hattı çevresinde olan alanların tespitiyle birlikte bu alanlara kentsel dönüşüm uygulamalarının öncelikli olarak uygulanacağı, mevcut yapılaşmış alanlarda ise altyapıların yenileneceği,
- Kentsel dönüşüm uygulamaları ve mekânsal planlama yapılırken AFAD'ın hazırlamış olduğu Afet Riski Azaltma Sistemi aracılığıyla şehrin afet riski ve afet geçmişinin dikkate alınacağı ve imar planlarının bunlara uygun yapılacağı

kararları yer almaktadır (SBB 3, 2019). Her üç rapor da incelendiğinde görülüyor ki, her yeni kalkınma planında bir öncekine kıyasla 'Afet' ve 'Kentsel Dönüşüm' ilişkisi daha fazla kurulmakta ve bu konuyla ilgili daha fazla karar alınmakta olduğu görülebilmektedir. Söz konusu uygulamalar için 6306 sayılı 'Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun' önemli bir araç olarak ortaya konurken, bu aracın konu aldığı risklere dair açık ve net kriterlerin bulunmadığı, alansal risklerden bahsedildiği, gecekondulaşmanın önemli bir sorun olarak ele alındığı dikkati çekmektedir.

2.1. 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun

Cumhuriyetin ilanından 2000'li yıllara kadar "yenileme" odaklı kentsel stratejiler her zaman kent planlama yaklaşımları içerisinde kendisine önemli bir yet bulmuştur. Bunda taşınmaz piyasasının kentsel gelişmeleri yönlendirmedeki etkisi büyüktür. Böylece her dönemin gerektirdiği şartlara göre farklı bir yenilenme gereksinimini tarifleyen sürecin son halkası olarak 2000'li yıllara gelindiğinde kentler için yeni bir dönemin başlangıcı olarak kentsel dönüşüm yasaları mevzuatta yer almaya başlamıştır. Sorunlu kentsel alanların yıkılıp yeniden inşasını bir çözüm olarak getiriyor olması temelinde 19 Mayıs 2012 tarihli 6306 sayılı 'Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun' günümüz kentlerinde afetle mücadele konusunda önemli araçlardan biri haline gelmiştir.

Kanun kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın 'Afet Riskli Alan' olarak belirlediği/ilan ettiği alanlarda kentsel dönüşüm projeleri uygulanarak, bu alanlardaki düzenlemeler ile afet risklerinin önlenmesi amaçlanmaktadır (MBS 3, 2012). Bakanlığa, alanların riskli ilan edilmesi ve bunun sonucu olarak bu alanlarda dönüşüm yapma yetkisi veren ve afet gerçekleşmeden müdahale etme amacı güdülenek çıkartılan 6306 sayılı kanun ile,

- "Afetlere karşı güvenli,"
- "Altyapısı tam,"
- "Çevre dostu,"
- "Enerji verimli,"
- "Görsel değeri yüksek,"
- "Yaşam kalitesi sağlanmış,"
- "Ekonomik ve sosyal gelişme sağlayan,"

- “Yerinde dönüşümü sağlamış nitelikli kentler” hedeflenmektedir (İzmir Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, b.t.).

6306 sayılı kanun ile kentsel dönüşümün çıkış noktası afet olurken, kanun afet riski bulunduran alanlar ve bu alanların haricindeki riskli yapılar için iyileştirme, tasfiye ya da yenileme kararlarından birinin alınmasını sağlamaktadır. Bakanlık bu kanun ile dönüşüm yaparken hiçbir rızaya ihtiyaç duymaksızın kamulaştırma yapma ve projeyi uygulama hakkına sahiptir. Kentsel dönüşüm projesi sonrası alandaki yapıların nasıl yapılacağı belirlenirken ise, alandaki paydaşlar 2/3 oranında anlaşma sağlarsa paydaşların kararı dikkate alınırken, sağlanamazsa Bakanlık, TOKİ ve diğer yönetimler tarafından karar verilmektedir (Özden, 2016).

Kanunda eleştirilen en büyük noktalardan biri bakanlık tarafından istenildiği zaman kamulaştırma yapılabilmesinin doğurduğu ‘mülkiyet hakkı’ olurken, bir diğeri On Birinci Kalkınma Planında da bahsi geçen, ‘afet riskli alanlar belirlenirken koşulların ya da standartların tam olarak belli olmaması’ olmaktadır. Seçilen alan ya da yapıların hangi koşullara ve neye göre afet riskli alan ya da yapı seçildiğinin kesin maddelerle belirtilmemesi ve kamulaştırma yetkisi bu kanunun bir handikabı olmaktadır (SBB 3, 2019, Özden, 2016). Tüm bu unsurlar, kanun kapsamında belirlenen riskli alanların, afet riskli alanlarla ne denli örtüştüğü sorusu gündeme gelirken bu hususta incelemelerin yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

3. Yöntem

Çalışmada, 6306 sayılı kanun kapsamında riskli alan ilan edilen ve kentsel dönüşüm projesi uygulanmış ya da uygulanacak olan alanlar, Türkiye’nin afet durumu üzerinden ele alınmıştır. Bu nedenle öncelikle çeşitli kurumların hazırlamış olduğu Türkiye’de meydana gelmiş afetler ile afet türlerine göre illerin risk durumları incelenmiş, sonrasında ise 6306 sayılı yasa dahilinde dönüşüm alanı ilan edilen yerlerin tamamı tespit edilerek afet ve dönüşüm kararlarının mevcut afet riskleri ile ilişkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Yapılan incelemeler ve incelemelerin ortaya çıkardığı bulgular iki alt başlıkta ortaya konmuştur. Bunlardan birincisi Türkiye’nin afet risk durumu ve tarihinde yaşadığı büyük afetler ve afet riskli alanları içeren ‘Türkiye’de Meydana Gelmiş Afetler ve Risk Analizleri’ olmaktadır. Bu başlık altında deprem, heyelan, çığ, su baskını/sel ve tsunami verileri AFAD gibi kurumların hazırlamış olduğu raporlardan elde edilmiş ve bunların genelinde iller bazında risk analizleri yapılmıştır.

‘Türkiye’de 6306 Sayılı Yasa ile Kentsel Dönüşüm Uygulamaları’nı içeren ikinci bölümde ise, Mayıs 2012 ile Kasım 2021 tarihleri arasında Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı tarafından ‘T.C. Resmi Gazete (2021)’ de ilan edilen bütün 6306 sayılı kanun hükmüyle riskli alan olarak belirlenen alanlar gazetenin ilan kısmında ‘riskli alan’ ve ‘6306’ anahtar kelimeleriyle aranarak tespit edilmesi ve bu ilanların ArcGIS Pro programı yardımıyla mekânsal, SPSS programı yardımıyla da istatistiksel analizleri yapılması sonucu ortaya çıkan veriler yer almıştır. Ortaya çıkan verilerle Mayıs 2012 – Kasım 2021 tarihleri arasında bahsi geçen kanun kapsamında kabul edilen riskli alanların, zamansal ve mekânsal dağılımları incelenerek, afetlerle ilişkili olup olmadığına bakılmıştır.

4. Çalışmanın Bulguları

Bu bölümde yöntemde de bahsedildiği gibi yapılan incelemeler ve elde edilen bulgular 'Türkiye'de Meydana Gelmiş Afetler ve Risk Analizleri' ve 'Türkiye'de 6306 Sayılı Yasa ile Kentsel Dönüşüm Uygulamaları' olmak üzere iki bölüm halinde ele alınmaktadır.

4.1. Türkiye'de Meydana Gelmiş Afetler ve Risk Analizleri

Türkiye tarihine bakıldığı zaman çeşitli afet olaylarının yaşanmış olduğu görülmektedir. Dünya üzerinde pek çok afet çeşidi olsa da Türkiye'yi en çok etkileyen afetler başta deprem olmak üzere çığ, sel / su baskını, heyelan ve tsunami olmaktadır. Bu nedenle incelemeler yapılırken ülkemizde etkisi oldukça fazla olan bu afet türleri üzerinde daha fazla durulmaktadır.

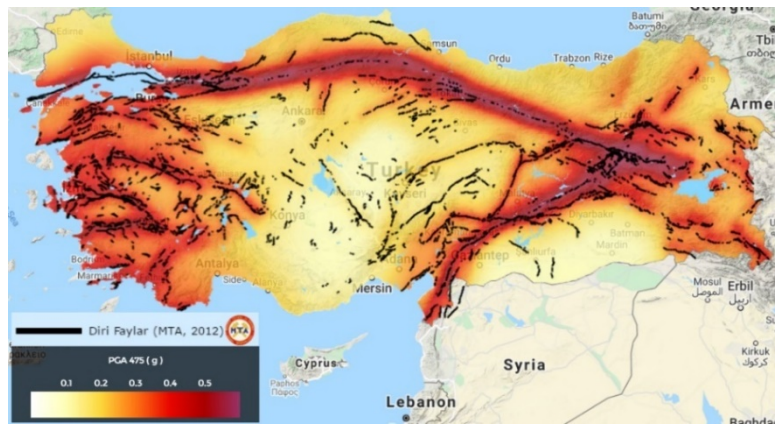
4.1.1. Deprem

TDK (2021)'e göre "Yer kabuğunun derin katmanlarının kırılıp yer değiştirmesi veya yanardağların püskürme durumuna geçmesi yüzünden oluşan sarsıntı, yer sarsıntısı, hareket, zelzele" olarak tanımlanan depremler, ülkemizde görülen afetlerin başında gelmektedir. Afad'a göre 1990 yılından günümüze kadar ülkemizde meydana gelen depremler sayılarının yıllara göre dağılımı Şekil 3 'deki gibi olurken, sayıların 2000'li yılların başlarından itibaren arttığı görülmektedir (AFAD 2, 2021).

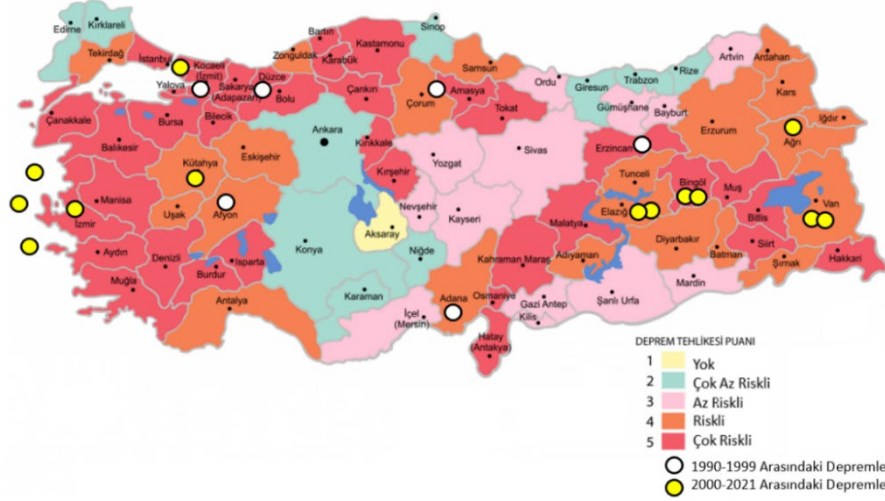
Şekil 3. Türkiye'de Meydana Gelen Deprem Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (AFAD 2, 2021)

AFAD'ın interaktif haritalar yapılmasına olanak veren web adresinden faydalanılarak oluşturulan ve aktif faylar ile Türkiye deprem riskinin birleştirilmesiyle elde edilen Şekil 4'e göre Türkiye'nin 7 bölgesinde aktif fay hattının bulunduğu ve ülkenin en doğusu ile en batısının yoğunlukta olduğu büyük bir bölgenin yüksek derecede deprem riski taşıdığı görülmektedir (AFAD İnteraktif Web Uygulaması, 2021). Bu durum kentlerimizdeki yerleşim yerleri ve yapılaşma koşullarını belirlerken deprem unsurunu göz ardı etmememiz gerektiğini bir kez daha göstermektedir.

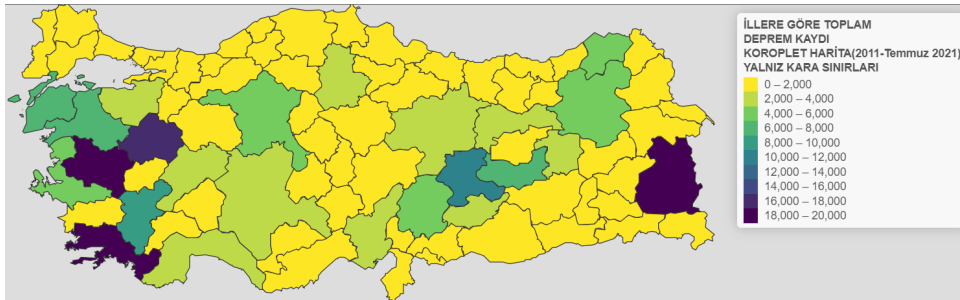
Şekil 4. Türkiye Deprem Riski ve Aktif Fay Hatları Haritası (AFAD İnteraktif Web Uygulaması, 2021 ile üretilmiştir)

Şekil 5'te JICA'nın 2004 yılında yayınladığı raporundan faydalanarak oluşturulan 'gerçekleşmiş ya da gerçekleşme potansiyeli olan deprem risklerinin iller bazında dağılımı' ve 'günümüze kadar yaşanan şiddetli depremler' yer almaktadır. Depremler 1990-1999 yılları arasında olan ve 2000-2021 yılları arasında olan depremler olarak iki farklı biçimde gösterilerek, sonraki süreçte 6306 sayılı kanunla belirtilen riskli alanlarla ilişkisinin sadece mekânsal değil zamansal olarak da ele alınması sağlanmak istenmiştir. Buna göre, 6 tanesi 1990-1999 yılları arasında, 13 tanesi 2000-2021 yılları arasında olmak üzere toplamda 19 deprem Türkiye tarihine iz bırakmıştır. Depremlerin çoğu 'çok riskli' illerde olurken, az da olsa bir kısmı 'riskli' olarak belirtilen illerde olmaktadır. Bu da çok riskli olarak belirtilmeseler dahi yerleşim ve yapılaşma koşullarının da etkisiyle, diğer risk grubundaki alanlarda da can ve mal kaybının fazla olabileceğini göstermektedir (Şekil 5).

Şekil 5. Türkiye'deki Deprem Riskinin İllere Göre Dağılımı ve 1990-2021 Yılları Arasında Yaşanan Büyük Deprem Afetleri (JICA, 2004, Dakik Türkiye, 2021, Wikipedia, 2021'den uyarlanmıştır)

2011 yılından günümüze kadar olan depremlere baktığımızda bir önceki gösterimde 'çok az riskli' ve 'az riskli' olarak belirtilen illerin bir kısmının son on yılda, daha riskli illere oranla daha fazla depreme maruz kaldığı görülmektedir. Bu da sadece deprem sayısı ve aktif fayın riskli alanları belirlemediğini, bunlarla birlikte zemin etüdü, depremin yıkıcılığı gibi başka unsurların da risk durumunu etkilediğini düşündürmektedir (Şekil 6).

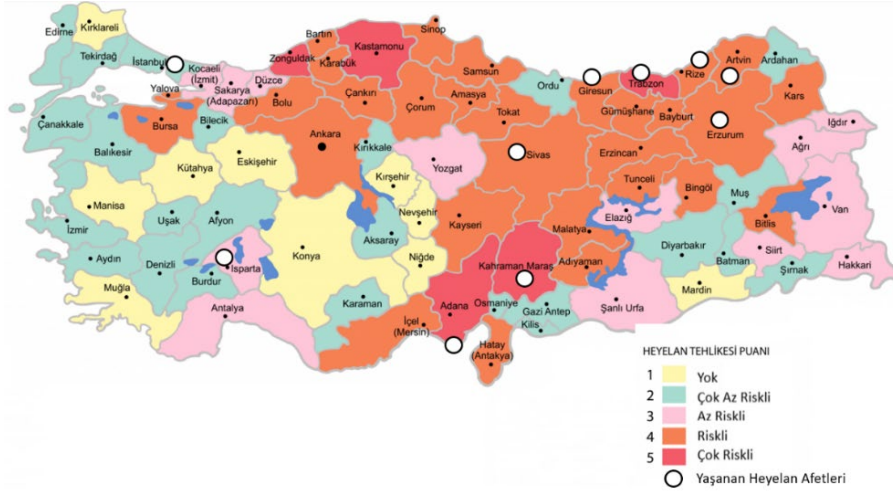

Şekil 6. İller Bazında 2011-2021 Yılları Arasında Meydana Gelen Deprem Sayısının Toplam Deprem Sayısına Oranı (AFAD 3, 2021)

4.1.2. Heyelan

Ülkemizde depremden sonra gelen ikinci sıradaki afet heyelan olmaktadır (MTA, b.t.). Bir diğer adıyla toprak kayması olan heyelanın risk analizine bakıldığı zaman Türkiye'nin doğusunda riskin arttığı görülmektedir. Karadeniz bölgesinin neredeyse tamamı, Doğu Anadolu bölgesinin yarısı ve İç Anadolu

bölgesi ile Akdeniz bölgesinin yarıya yakın kısmı heyelan yoğunluğunda 'riskli' ya da 'çok riskli' olmaktadır. Türkiye'nin afet tarihine bakıldığı zaman da yaşanan heyelanların tamamına yakınının bu bölgede yaşandığı göze çarpmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Türkiye'deki Heyelan Riskinin İllere Göre Dağılımı (JICA, 2004; Yearofthefly, 2020 ve Dakik Türkiye, 2021'den uyarlanmıştır)

4.1.3. Çığ

Bir diğer afet türü olan çığ haritasına bakıldığında, ilk göze çarpan ülkenin batısında çığ tehlikesinin olmayıp, doğuya gidildikçe riskin arttığıdır. 'Riskli' ve 'çok riskli' alanlar Doğu Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinin bir kısmındaki dağlık ve kışları karlı olan iller olurken, günümüze kadar olan önemli çığ felaketlerinin de çoğunlukla bu alanlarda gerçekleştiği görülmektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Türkiye'deki Çığ Riskinin İllere Göre Dağılımı ve 1990-2021 Yılları Arasında Yaşanan Büyük Çığ Afetleri (JICA, 2004, Dakik Türkiye, 2021, Wikipedia, 2021'den uyarlanmıştır)

4.1.4. Su Baskını/Sel ve Tsunami

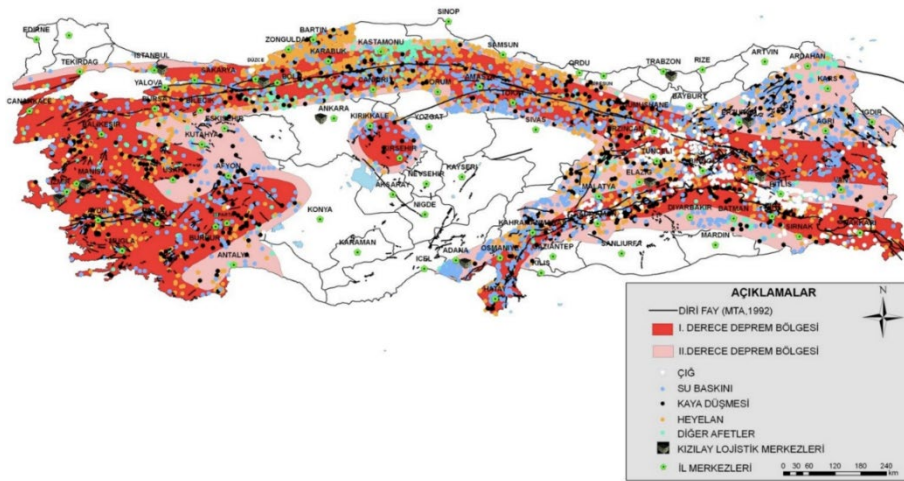
Sel/su baskınları dünyada orman yangınlarından sonra görülen ikinci büyük felaket iken, Türkiye'de deprem ve heyelandan sonra görülen iki büyük felaketten biri olmaktadır. Selden farklı olarak deniz ya da yer yüzeyindeki sarsıntı ve gelgitlerle oluşan tsunamiler de bu başlık altında sel ve taşkınlarla birlikte ele alınmıştır. Bu felaketlerin deniz, göl ya da akarsu/nehir kenarlarında oluşması sonucu, su alanlarına sınırı olan iller 'riskli' ya da 'çok riskli' olmaktadır. Türkiye'de meydana gelen afetlere bakıldığı zaman

ise İzmir ve Ege denizi başta olmak üzere, Marmara ve Karadeniz’de olmak üzere toplam 8 tane afet olduğu görülmektedir (Şekil 9).

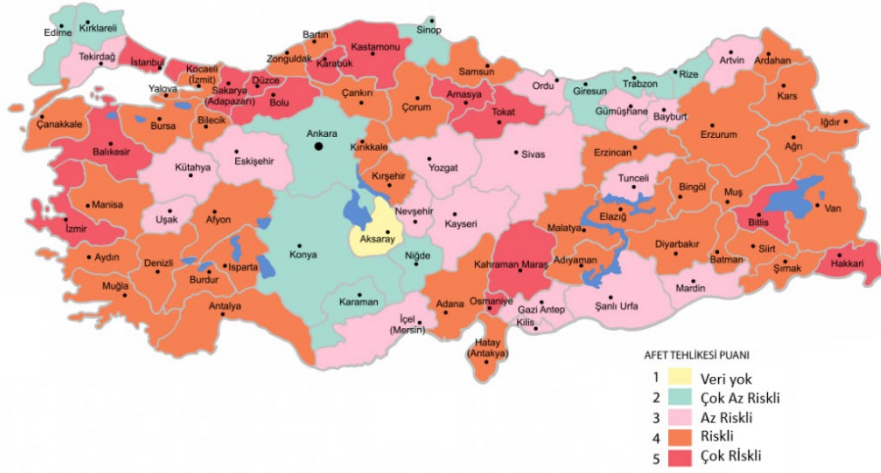
Şekil 9. Türkiye’deki Sel-Taşkın Riskinin İllere Göre Dağılımı ve 1990-2021 Yılları Arasında Yaşanan Büyük Sel Afetleri (JICA, 2004, Dakik Türkiye, 2021, Wikipedia, 2021’den uyarlanmıştır)

Sonuç olarak Türkiye’de yaşanma ihtimali olan bütün afetlerin mekânsal dağılımına bakıldığı zaman, afetlerin deprem bölgeleri boyunca ülkeye yayıldığı görülmektedir. İllerin mekânsal konumu ve özelliklerine göre afet türleri çeşitlilik gösterse de genel olarak deprem bölgeleri ile diğer afetlerin çakıştığı dikkat çekmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Türkiye’deki Riskli Bölgelerin Afet Türlerine Göre Mekansal Dağılımı (AFAD 4, b.t.)

Deprem bölgeleri boyunca yayılan afet risk haritasının illere yansımalarına bakıldığı zaman ise, İstanbul, İzmir, Balıkesir, Sakarya, Düzce, Karabük, Kastamonu, Amasya, Tokat, Kahramanmaraş, Bitlis ve Hakkâri en fazla afet riski taşıyan iller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında Ankara, Konya, Edirne, Kırklareli, Karaman, Giresun, Trabzon, Rize ve Sinop ‘çok az riskli’ iller olmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. İller Bazında Bütünleşik Afet Risk Haritası (Dakik Türkiye, 2021)

4.2. Türkiye’de 6306 Sayılı Yasa ile Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Mayıs 2012’de çıkarılan 6306 sayılı ‘Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun’ sonucu afet ve kentsel dönüşüm ilişkisi yoğun bir şekilde kurulmuştur. Buna göre bu kanun kapsamında ‘Resmi Gazete’de yer alan ve 2012 yılından günümüze kadar kentsel dönüşüm uygulanması için ilan edilen riskli alanların toplam sayısı 252 olmaktadır (Tablo 1). 6306 sayılı kanun hükmünce Riskli Alan ilan edilen ve kentsel dönüşüm uygulanacak alanların mekânsal gösterimi incelendiğinde Türkiye’nin neredeyse her yerinde ilan bulunurken, üç büyük şehir olan İstanbul, Ankara, İzmir’le birlikte Adana, Kayseri, Konya ve Kocaeli’nde yığılmanın olduğu görülmektedir (Şekil 12). Bu da Tezcan ve Zengin Çelik (2020)’in de bahsettiği gibi, bahsi geçen kanunun etkilerinin ülke genelinde görüldüğü ve bu kanunla Türkiye’nin pek çok kentinde afetle mücadele adıyla dönüşümlerin yapıldığını ya da yapılacağını göstermektedir.

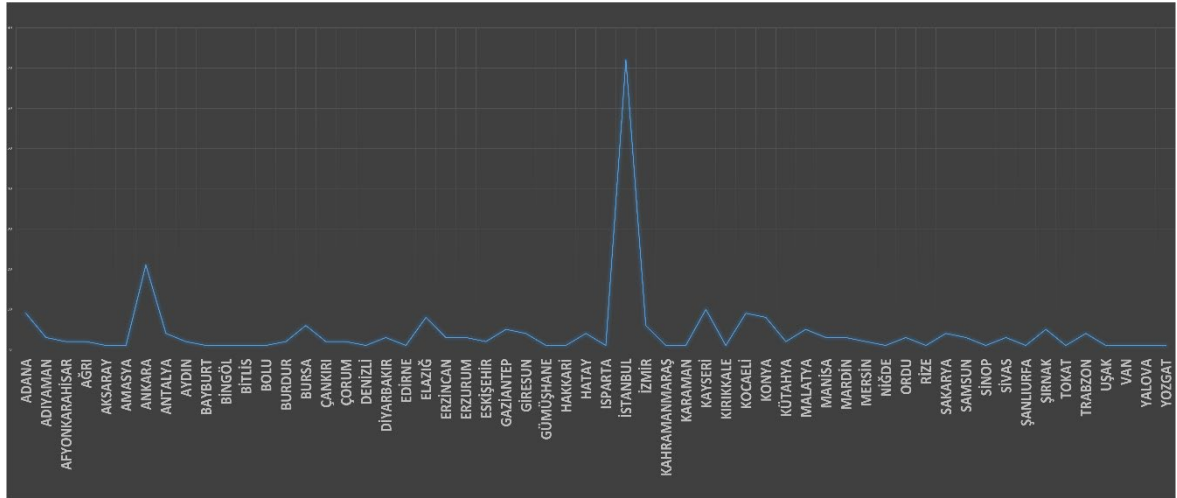
Tablo 1. Mayıs 2012 – Kasım 2021 arasında 6306 Sayılı Kanun Kapsamında İlan Edilen Riskli Alanların Sayıları

Yıl	Riskli Alan Sayısı
2012	5
2013	97
2014	3
2015	28
2016	32
2017	29
2018	15
2019	5
2020	31
2021	7
Toplam	252

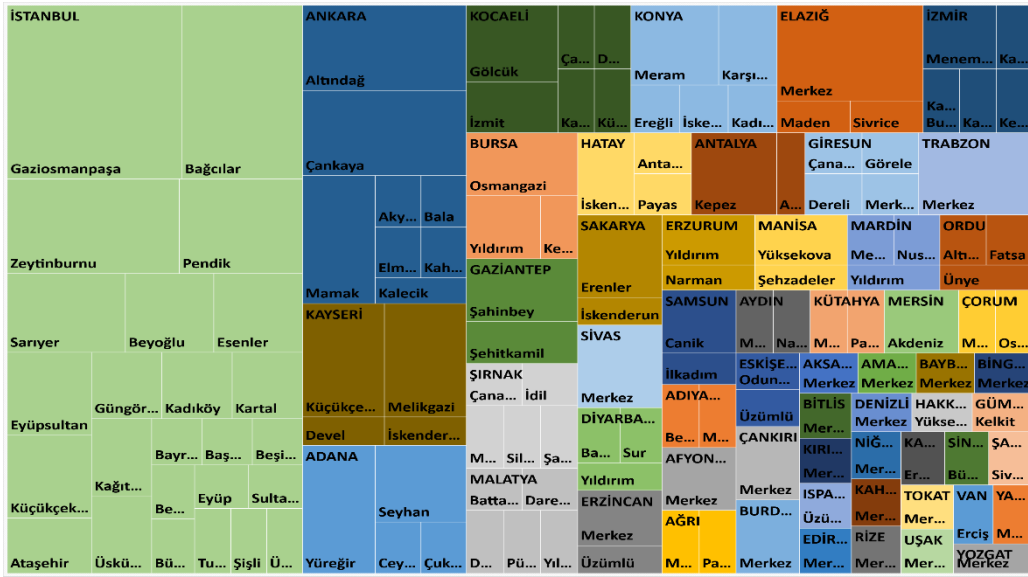
Şekil 12. 6306 Sayılı Kanun Hükmünce Riskli Alan İlan Edilen ve Kentsel Dönüşüm Uygulanacak Alanların Mekânsal Gösterimi

6306 afet riskli alanlar ile Türkiye'nin afet riskli alanları ve afetlerinin belirtilmiş olduğu Şekil 5, Şekil 6, Şekil 7, Şekil 8 ve Şekil 9'un mekânsal dağılımları birlikte ele alındığında, kanun kapsamında ilan edilen alanların bir kısmında daha önceden afet yaşandığı, geri kalanında ise risk skalasına göre çok riskli illerden neredeyse riski yok denecek kadar az olan illere kadar çok sayıda ilanın yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte birkaç afet yaşamış olan ve çok riskli iller arasında bulunan Balıkesir, Karabük ve Kastamonu ile riskli iller arasında yer alan Zonguldak, Bartın, Kastamonu, Ardahan, Kars, Iğdır gibi illerde henüz bir riskli alan kararı alınmadığı da diğer bir gözlem olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 12 ve Şekil 13).

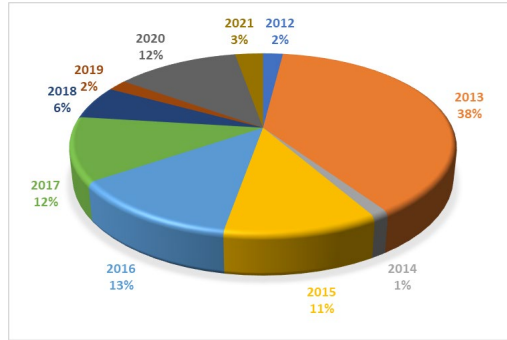
Şekil 13. 6306 Sayılı Yasa ile İlan Edilen Riskli Alanların İllere Göre Dağılımı

Riskli alanların il ve ilçelere göre dağılımlarının yoğunlukları incelendiğinde, en fazla İstanbul Bağcılar, Zeytinburnu, Pendik, Sarıyer, Beyoğlu ve Esenler ilçelerinde dönüşüm kararı alındığı görülmektedir. Ankara'da Altındağ ve Çankaya ilçelerinde, İzmir'de ise Menemen, Karabağlar ve Karşıyaka ilçeleri öne çıkmaktadır (Şekil 14).

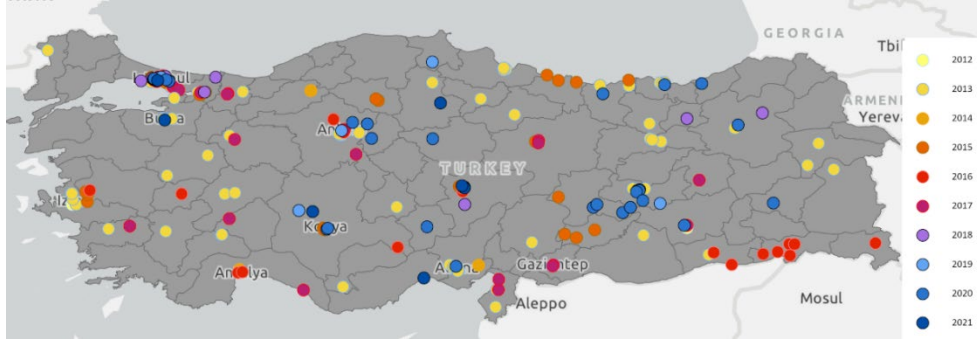
Şekil 14. Riskli Alanların İl ve İlçelere Dağılım Yoğunluğunun Şematik Gösterimi

İlan edilen alanların yıllara göre dağılımına detaylı olarak bakıldığı zaman, 2013 yılı en fazla ilanın yer aldığı alan olmaktadır. Mayıs 2012'de mevzuatta yer alan bu kanunun etkilerinin 2013 yılında yoğun bir şekilde hissedildiği görülmektedir. Devamında ise 2016, 2017, 2020 ve 2015 yılları gelmektedir (Şekil 15). Yoğunlaşmaların olduğu yılların, afetlerin özellikle deprem afetlerinin sayılarının fazla olduğu yıllar olan 2017 ve 2020 ile çakıştığı gösterdiği görülmektedir.

Şekil 15. 6306 Sayılı Kanun ile İlan Edilen Riskli Alanların Yıllara Göre Oransal Dağılımı

2012-2021 yılları arasında alınan kararların mekânsal dağılımına bakıldığında ise, ilk olarak 2012 yılında İstanbul, Van ve Diyarbakır'da dönüşüm kararının alındığı, devamında ise 2013 yılında tüm Türkiye'ye yayılmış halde ilanların çıkartıldığı görülmektedir. 2015 yılında Karadeniz bölgesinde, 2016 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yığılmaların olduğu görülmektedir. Günümüze doğru gelindiğinde ise, afet riskli alanların İstanbul, Ankara, Konya, Elazığ ve Karadeniz Bölgesinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir (Şekil 16).

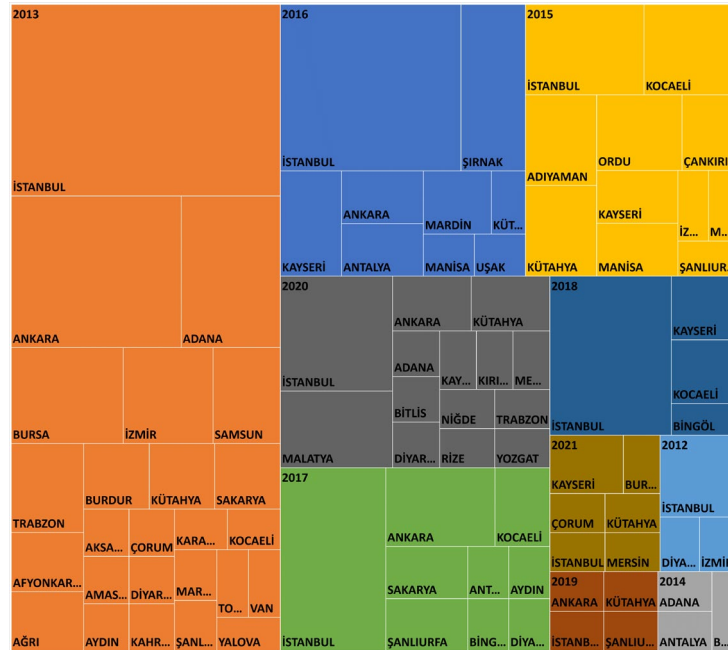

Şekil 16. 6306 sayılı Kanun Kapsamında İlan Edilen Riskli Alanların Yıllara Göre Mekânsal Dağılımı

Kentlerdeki afetle mücadele ve bunun yasal altyapısının arayışları 1999 Marmara depremine dayanırken, 2011 yılında yaşanan Van depremi ve bunun kentte meydana getirdiği büyük yıkım 6306 sayılı kanunun temelini atılmasına yol açmaktadır. Van'ın, yasanın çıktığı sene olan 2012 senesinde riskli alan ilan edilen dört ilden biri olması bu düşüncüyü güçlendirmektedir.

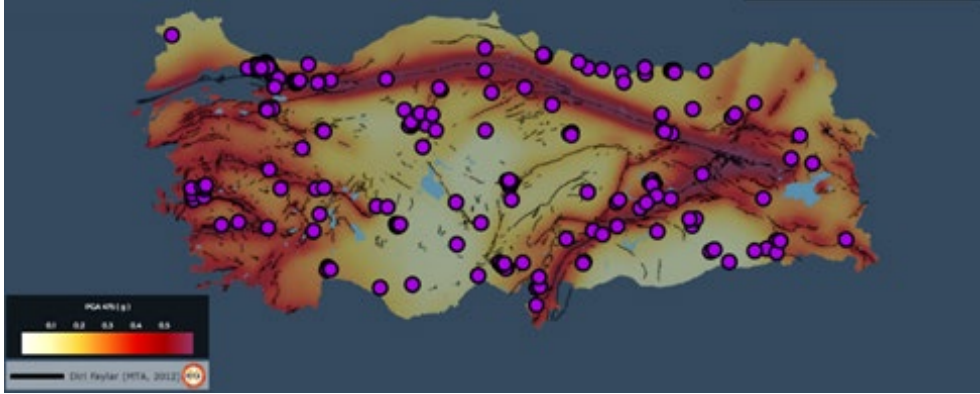
2014-2015 yıllarına bakıldığında Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki yoğunlaşmalar dikkat çekerken, bu riskli alanların ilan edildiği zamanların 2014 – 2015 yıllarında Doğu Karadeniz'de yaşanan sel felaketleriyle aynı döneme geldiği görülmektedir (Ersoy, 2016). Bununla birlikte 2020 yılında Elazığ'da gerçekleşen depremlerle birlikte, 2020 ve 2021 yıllarında kanun kapsamında afet riskli alanların yoğunlaştığı görülmektedir. Aynı yıllarda riskli alanlar içerisinde olmayan ve büyük bir afet geçmişi bulunmayan Konya'da da afet riskli alanların fazlalığı da dikkat çeken bir diğer nokta olmaktadır.

'Az riskli' ya da 'riskli' olarak gösterilen Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki afet riskli alan ilanlarının 2016 yılında sayıca fazla olması, 2015 yılında bu bölgede yaşanan terör olaylarının illerde yol açtığı durumu ve bu durumun afet riskli alan ilanlarıyla ilişkisinin olup olmadığını düşündürmektedir. Kanun kapsamında afet riskli alan ilan edilen ve bu doğrultuda kentsel dönüşüm uygulanacak yerlerin yıllara göre dağılımın il ve ilçe bazında incelenmesine bakıldığında, on yıllık sürecin 7'sinde ilanın en fazla olduğu ilin İstanbul olduğu görülmektedir. 2014 yılında Adana, 2019 yılında Ankara ve 2021 yılında ise Kayseri illeri en fazla riskli alan ilanlarının bulunduğu yerler olmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17. Yıllara Göre 6306 ile Belirlenen Riskli Alanların İllere Olan Yoğunluğunun Şematik Gösterimi

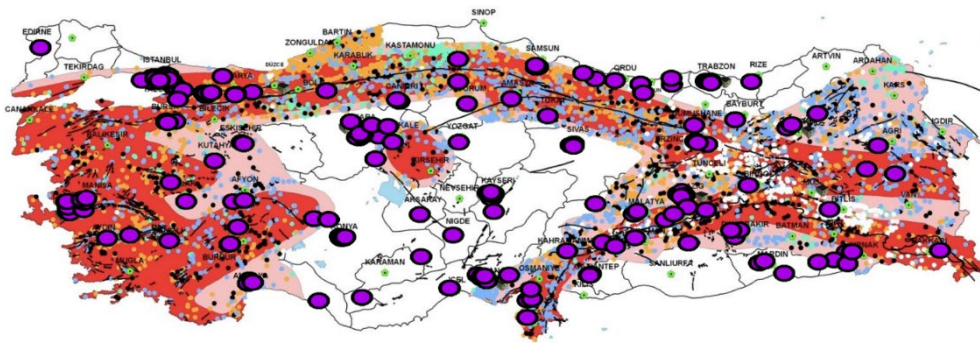
Türkiye'deki afetlerin başında gelen ve alansal olarak ülkenin büyük bir bölümünü etkileyen deprem verileri ile 6306 sayılı kanun kapsamında ilan edilen afet riskli alanların dağılımına bakıldığı zaman, afet riskli alan olarak belirlenen kararların bir kısmının deprem bölgeleriyle uyumluluk içerisinde olduğu görülmektedir (Şekil 18).

Şekil 18. 6306 Sayılı Kanun Kapsamında İlan Edilen Afet Riskli Alanların Deprem Bölgelerine Göre Dağılımı (AFAD İnteraktif Web Uygulaması, 2021 ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 2021 'den uyarlanmıştır).

1999 depremi sonrası başlayan ve günümüzde hala devam eden 'İstanbul'da olası bir depremle meydana gelebilecek olan can ve mal kaybı' tartışmalarıyla birlikte İstanbul kentinde dönüşüm kararlarının yoğunlaştığı da dikkati çekmektedir. On Birinci Kalkınma Planı'nda da bahsedildiği gibi nüfus fazlalığından dolayı afetle mücadele konusunda öncelikli alanlardan biri olan İstanbul'da belirlenen afet riskli alanların yoğunluğu da bu stratejiyi güçlendirmektedir.

Türkiye'de meydana gelen ya da gelme potansiyeli bulunan deprem, çığ, su baskını, kaya düşmesi, heyelan ve diğer afetlerin yer aldığı risk haritası 6306 sayılı kanunla belirlenen riskli alanlarla birlikte ele alındığında, Şekil 18'de gösterilen deprem incelemesinde olduğu gibi burada da 252 kentsel dönüşüm kararının %69'unun afet riski taşıyan alanlar içerisinde riskli ve çok riskli statüsünde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Şekil 19).

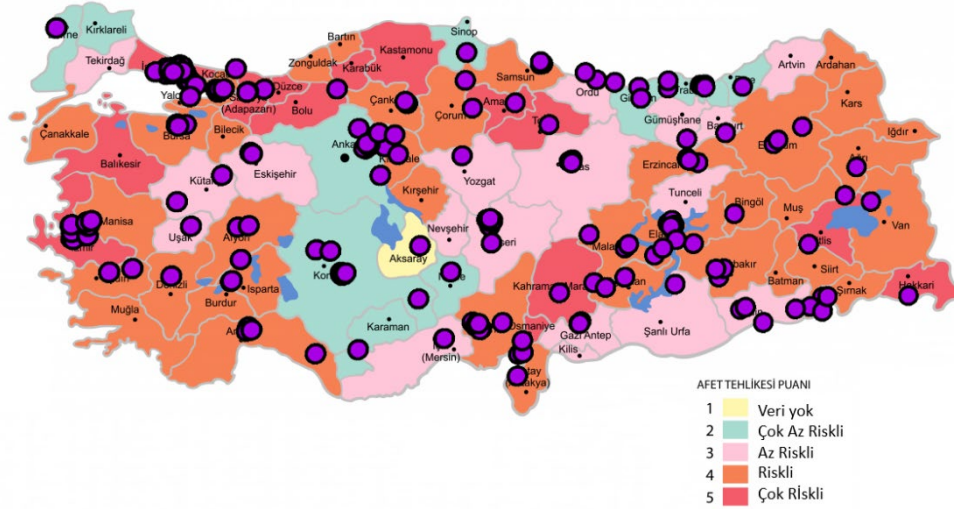
Şekil 19. Türkiye'deki Bütünleşik Afet Riski Haritası ile 6306 Sayılı Kanun Hükmünce İlan Edilen Riskli Alanların Mekânsal Dağılımını (AFAD 4, b.t. ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 2021'den uyarlanmıştır.)

Ancak hem kararların mekânsal dağılımı hem de bu kararların uygulanma yılları birlikte ele alındığında daha öncelikli olan ve yüksek riske sahip bazı alanlara henüz müdahale edilmemişken, az riskli ya da çok az riskli statüsünde olan illerdeki kentsel dönüşüm alan ilanlarının toplam ilanların %31'ini oluşturduğu olduğu dikkat çekmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ:

Konum ve özelliklere göre çeşitlilik gösteren afetler, genel olarak doğal ve insan eliyle olmak üzere iki ana gruba tetiklenmektedir. Yaşanan felaketlerin insanlar için can ve/veya mal kaybına yol açması sonucu afet olarak kabul edilmesi, bu konunun insanın yaşam alanı olan kentler için önemli hale gelmesine ve kent planlama çalışmalarının yönlendirici içeriğinin kritik bir önem kazanmasına neden olmaktadır. Bu noktada kentlerin nasıl ve nereye yerleşeceğinin kararını veren kentsel planlama, afetle mücadelede önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak yaşanan acı tecrübeler kent planlama yaklaşımlarının yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini de açıkça ortaya koymaktadır. Coğrafi şartların, alansal risklerin, yapısal sorunların birlikte değerlendirilmesi ile gelişecek yaklaşımların kent bütününde tüm mekânsal ve sosyal parametrelerle ilişki kurularak değerlendirilmeleri yapacak yeni model çalışmalar olarak evrilmesinin önemi anlaşılmış bulunmaktadır. Bu noktada kalkınma planlarında da işaret edilen öncelikler temelinde, kentlerde afetle mücadelede planlama çalışmalarının göz ardı edilmesi imkânsız hale gelmektedir.

Cumhuriyetin ilanından itibaren, kentlerdeki yaşam alanlarının değişimi ve dönüşümü için çeşitli yasal düzenlemeler ve planlama müdahaleleri yapılmış, 2000'li yıllara gelindiğinde kentsel dönüşüm kavramının yasalarda yer almasıyla birlikte kentlerde yeni bir dönüşüm süreci başlamıştır. İlk olarak 5393 sayılı kanunun 73. maddesi ile belediyelere tanınan kentsel dönüşüm yetkisi, riskli alanlarda dönüşüme imkân tanırken, 2012 yılında mevzuatta yerini almaya başlayan ve doğrudan afetle mücadele amacıyla çıkarılmış olan 6306 sayılı kanun, afet riskli olarak belirlenen alanlarda kentsel dönüşüm yapılmasını sağlamaktadır. 2012 yılında yayınlanan bu kanunun, 1999 Marmara depremi sonrası başlayan ve 2011 yılında yaşanan Van depremiyle birlikte artan kentsel alanlardaki afetle mücadele tartışmalarıyla tetiklendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Şekil 20. Türkiye'deki Bütünleşik Afet Riskler ile 6306 Sayılı Kanun Kapsamında İlan Edilen Riskli Alanların Mekânsal Gösterimi (Dakik Türkiye, 2021 ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 2021'den uyarlanmıştır.)

Nitekim, 2018 yılında Van depremiyle ilgili yapılan bir çalışmada, deprem-zemin ilişkisi üzerinde durularak, afetle mücadelede önemli olanın doğal afet sonrası yaşanan yıkımlara müdahale etmek değil, alanlara bu afetler olmadan önce müdahale edilmesi gerektiğine değinilmektedir (Emlak Kulisi, 2018). Bu da mevcut yapılaşmış alanlarda kentsel dönüşüm uygulamalarını gündeme getirmektedir. Bununla birlikte, her ne kadar bugün için en etkili araçlardan biri olarak önemli olanaklar yaratıyor olsa da kentsel dönüşüm uygulamalarının içerdikleri yetersizlikler temelinde yeniden değerlendirilmeleri gereklidir.

Mülkiyet hakları tartışmaları haricinde, kentsel afetlerle mücadelede önemli bir planlama aracı olan kanunda en büyük sorun, riskli alanların ilanı ve tespitinde net bir kriter ve/veya tanımlamanın yapılmamış olmasıdır. Genel olarak izlenen fiziksel nitelik kaybının açık biçimde izlendiği, göçle ve kaçak yapılaşmalarla oluşmuş bölgelerin öncelikle hedef alındığıdır. Bu alanların planlı gelişim göstermemiş olmaları temelinde farklı sorunlar ve riskler içermeleri kaçınılmazdır. Ancak benzer riskler kentlerde imarlı gelişmiş alanlar için de mevcuttur. Nitekim 30 Ekim 2021 depreminde İzmir'de en çok can ve mal kaybının yaşandığı alanlar kentin imarlı gelişmiş bölgeleridir.

Bu tür çarpıcı sonuçlar riskli alan tariflerinde ortaya konan yaklaşım ve kriterleri sorgulanabilir kılmakta, taşınmaz piyasasına ve dolayısıyla ekonomik koşullara bağlı olmayan bir veri akışının planlama çalışmalarına ve uygulamalara temel oluşturmasının önemini açıkça gözler önüne sermektedir. Çalışmada, Türkiye'nin afet durumu verileri ile 6306 sayılı kanun kapsamında Mayıs 2012 ile Kasım 2021 tarihleri arasında ilan edilen riskli alanların karşılaştırılması yapılmış ve birbirleri ile ne denli ilişkili olduğunun tespiti hedeflenmiştir. Yapılan analizler ve elde edilen bulgular sonucunda;

- On yıllık bir sürece sahip olan 6306 sayılı kanun hükmünce ülke genelinde 252 riskli alan ilanının yapılması, kanunun Türkiye kentleri üzerindeki etkisinin ne denli büyük olduğunu,
- Türkiye için en önemli afet türü olan 'deprem'in, kanun kapsamındaki riskli alan ilanlarında da büyük rol oynadığı, riskli alan olarak belirlenen alanların çoğunun deprem bölgelerinde bulunduğunu,
- Risk haritası ile afet tarihi dikkate alındığında 'çok riskli' ya da 'riskli' olan bazı illerde 6306 sayılı kanun gereğince riskli alan ilanı bulunmazken, daha düşük risklere sahip, diğer illere oranla neredeyse risksiz sayılabilecek illerde kanun hükmünce riskli alanların bulunduğunu,
- Afetlerin gerçekleşme tarihi ile 'Resmi gazete'de yayınlanan riskli alanların tarihleri karşılaştırıldığında; 2011 Van Depremi sonrasında, kanunla birlikte 2012 yılında Van Erciş'te riskli alan tespiti (1), 2014/2015 Doğu Karadeniz sel felaketleri yaşanması sonrası, 2014 ve 2015 yıllarında Doğu Karadeniz bölgesinde riskli alan ilanların fazla olması (2), 2015 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan terör olayları sonrası, 2016 yılında aynı alanlarda riskli alan ilanlarının yoğunlukta olması (3), 2017 ve 2020 yıllarında meydana gelen deprem sayılarının en yüksek sayılar olmasıyla birlikte, o senelerde kanun hükmünde ilan edilen riskli alanların yüksek olması (4) gibi sonuçların elde edilmesiyle, kanunun afetle mücadele yöntemi olarak kullanılması yerine, daha çok afet sonrası müdahale biçimi olarak kullanıldığını,
- Ankara, Konya gibi düşük riskli illerde kanun hükmünce riskli alan ilanların fazlalığının, baştan beri kanunda eleştirilen ve kalkınma planında da yer alan bir konu olan 'riskli alan tespitinde kriter ya da seçeneklerin net olmaması' nın bir sonucu olduğunu ortaya çıkartmaktadır.

Afet riskleri ile uyumluluk gösteren 6306 sayılı 'Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun' uygulamaları, kanunu kentlerdeki mevcut yapılaşmanın bulunduğu riskli alan ve yapıların daha güvenli bir şekilde yeniden yapılanması için gerekli olan bir planlama aracı olarak karşımıza çıkartmaktadır. Yapılan incelemelerde ülkemizde daha çok afet sonrası uygulandığı tespit edilen bu yasanın, afet sonrası değil afet öncesi riskli alan ve yapıların tespitiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, çalışmanın hipotezi ve yasada bulunan sorunlardan biri ve aslında en önemlisi, riskli alan olarak belirlenen alanların seçim kriterlerinin tanımlanmamış olması sonucu öncelikli afet riskli alanların tam olarak tespit edilememesi ve bu alanlara zamanında müdahalede bulunulamaması olmaktadır. Zonguldak, Bartın, Kastamonu gibi riskli alanların bazılarında kanun kapsamında henüz hiçbir

uygulama yapılmazken, risk seviyesi daha düşük olan Konya, Ankara gibi illerde uygulamaların yoğunluk göstermesi, çalışmanın hipotezini doğrular niteliktedir. Afet temelli çıkartılan kentsel dönüşüm yasası, kentlerin rekabetini arttırma ya da rant gözetme amacı gütmeyen, belirlenen risk kriterleri doğrultusunda afetle mücadelede kentlerde daha güvenli yaşama bölgeleri oluşturmaktadır. Günümüz kentlerinde başlayan dönüşüm sürecinde hem afetle mücadele hem de dönüşüm sonrası kent rekabetinin artacağı düşünceleri yer almaktadır. Bu hususta özellikle yapılaşma koşulları ve yer seçimleri nedeniyle sağlıklı görülen gecekondular alanları dönüşüm için öncelikli alanlar olarak görülmekte ve uygulamaların bazıları bu alanlarda yapılmaktadır. Bu durum, uygulanan bu kentsel dönüşüm müdahalelerinin tam olarak afet için mi yoksa kalkınma planında bahsedildiği gibi kentlerdeki rekabeti arttırmak için mi yapıldığı konusunu cevapsız bırakmaktadır. Çünkü kentlerde uygulanan kentsel dönüşüm müdahaleleri sadece fiziksel değişikliklere değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik değişim ve dönüşümlere de yol açmaktadır. Bu yüzden bir yerde dönüşüm uygulaması yapılırken, onun arka plandaki etkilerini de düşünerek hem kent hem de toplum için en iyisi hesaplanmalı yani 'kamu yararı' gözetilmelidir. Afetle mücadelede 6306 sayılı kanun ile kabul edilen riskli alanlar ve bu alanlara yönelik uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin, kentlerde göz ardı edilemeyecek sayı ve büyüklükte olması, dönüşüm müdahalelerinin kentsel alanlarda inşaat piyasası temelinde yol açtığı hareketliliği ortaya koyarken, aynı zamanda yol açtığı ya da açacağı mekânsal, toplumsal ve ekonomik etkilerin de ne kadar büyük olduğuna dair bir ön bilgi oluşturmaktadır. Bu ön bilginin kent planlama literatürüne veri aktaracak biçimde farklı çalışmalarla değerlendirilmesi ve sonuçlarının gelecekte ortaya konacak yaklaşımlar için bir rehber haline getirilmesi önemlidir.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

KAYNAKÇA:

- AFAD 1. (2021). *Afet Türleri*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı - Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi: <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2021)
- AFAD 2. (2021). *Yıllara Göre Deprem Sayısı*. Genel İstatistikler: <https://deprem.afad.gov.tr/genelistatistikler> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2021)
- AFAD 3. (2021). *Son 10 yılda illerimizde meydana gelen deprem sayıları ve toplam deprem sayısına oranını gösteren İnteraktif Koroplet Harita*. AFAD: <https://deprem.afad.gov.tr/depremdokumanlari/2072> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2021)
- AFAD 4. (b.t.). *Afet Haritaları 2*. AFAD: <https://www.afad.gov.tr/afet-haritalari> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2021)
- AFAD İnteraktif Web Uygulaması. (2021). *Türkiye Deprem Riski Haritası*. Türkiye Tehlike Haritaları İnteraktif Web Uygulaması: <https://www.turkiye.gov.tr/afad-turkiye-deprem-tehlike-haritalari> (Erişim tarihi: 08 Kasım 2021)
- Ağın, C., Tezcan, S. ve Zengin Çelik, H. (2019). Göç, gecekondular ve kentsel dönüşüm konularında yapılan tezler üzerinden teorik çerçevenin değişiminin izlenmesi. II: *Uluslararası Multidisipliner Akademik Çalışmalar Sempozyumu Tam Metin Bildiriler Kitabı* (s. 663-675). İstanbul: Berikan Yayınevi.
- Balamir, M. (2020). Türkiye'nin afet politikası ve Elazığ-Malatya depremi. *Mimarlık Dergisi*, 57(12), 12-15.

- Constable, H. (2020). *How do you build a city for a pandemic?* BBC: <https://www.bbc.com/future/article/20200424-how-do-you-build-a-city-for-a-pandemic> (Erişim tarihi: 27 Nisan 2020)
- Dakik Türkiye. (2021). *Haritalar*. Doğal Afet Arama Kurtarma, İlk Yardım Kulübü.: <http://www.dakikturkiye.org/haritalar> (Erişim tarihi: 25 Haziran 2021)
- Elmas, E. S. (2017). *Bina kullanım evresinin denetimine yönelik bir çerçeve yaklaşım önerisi*. Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Elmas, E. S. (2021). Mimarlık bilimleri ve teknolojisi. M. Dal içinde, *Kentsel dönüşüm uygulama stratejisinin belirlenmesinde analitik hiyerarşi süreci (ahp) kullanımı: "Sancaktepe ilçesinde bir uygulama"* (s. 261-293). Lyon: Livre de Lyon.
- Emlak Kulisi. (2018). *Van'da Deprem'in İzleri Kentsel Dönüşümle Silindi*. Emlak Kulisi: <https://emlakkulisi.com/vanda-depremin-izleri-kentsel-donusumle-silindi/586526> (Erişim tarihi: 24 Ekim 2018).
- Erdin, H. E. (2017). Doğal afetler ve kent planlaması. *İzmir ve Deprem Konferansı* (s. 267-274). İzmir: Altındağ Grafik.
- Ersoy, Ş. (2016). *2015 Yılı'nın Doğa Kaynaklı Afetleri "Dünya ve Türkiye"*. Jeoloji Mühendisleri Odası: https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/cb5590ed725b536_ek.pdf (Erişim tarihi: 01 Kasım 2021)
- Gözlükaya, H. ve Türk, A. (2016). Sakınım planlaması sürecinde Burdur kentsel sit alanı ve yakın çevresinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 31-47.
- İçduygu, A., ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde göç hareketleri. M. Celal içinde, *75 Yılda Köylerden şehirlere* (s. 249-268). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İstanbul Üniversitesi -Cerrahpaşa . (2021). *11 Ağustos 2021 Batı Karadeniz Sel Felaketi Ön Değerlendirme Raporu*. İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa: <https://cdn.istanbulc.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=11-agustos-2021-bati-karadeniz-sel-afeti-1.pdf> (Erişim tarihi: 20 Ağustos 2021).
- İzmir Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü. (b.t.). *İzmir'de Kentsel Dönüşüm*. Kapsamlı Kentsel Dönüşüm Sunumu: <https://izmir.csb.gov.tr/kapsamli-kentsel-donusum-sunumu-i-5578> (Erişim tarihi: 25 Ekim 2021).
- JICA. (2004). *Türkiye'de Doğal Afetler Konulu Ülke Stratejileri*. Ankara: JICA ve T.C. İçişleri Bakanlığı.
- Keleş, R. (2015). *100 soruda Türkiye'de kentleşme, konut ve gecekondu*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- MBS 1. (2021). *Afet ve Acil Durum Harcamaları Yönetmeliği*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=14776&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2021)
- MBS 2. (2020). *Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24656&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim tarihi: 12 Temmuz 2021)

- MBS 3. (2021). *6306 sayılı 'Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6306.pdf> (Erişim tarihi: 16 Mayıs 2021)
- MTA. (b.t.). *Heyelan*. Maden Teknik Arama: <https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/heyelan> (Erişim tarihi: 12 Ekim 2020).
- Özden, P. P. (2016). *Kentsel yenileme*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sağlık Bakanlığı. (2021). *Bakan Koca Türkiye'nin Kovid 19'la 1 Yıllık Mücadele Sürecini Değerlendirdi*. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı: <https://www.saglik.gov.tr/TR,80604/bakan-koca-turkiyenin-kovid-19la-1-yillik-mucadele-surecini-degerlendirdi.html> (Erişim tarihi: 11 Mart 2021).
- SBB 1. (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf> (Erişim tarihi: 05 Kasım 2021).
- SBB 2. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. T.C. Kalkınma Bakanlığı: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> (Erişim tarihi: 05 Kasım 2021).
- SBB 3. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf> (Erişim tarihi: 05 Kasım 2021).
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete. (2021). *'Riskli Alanlar' ve '6306' Anahtar Kelimeleri İçin Gelişmiş Arama*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/> (Erişim tarihi: 05 Kasım 2021).
- TDK. (2021). *Güncel Sözlük*. Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04 Kasım 2021)
- Tekeli, İ. (2015). *Kent, kentli hakları, kentleşme ve kentsel dönüşüm (2. Baskı)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tercan, B. (2018). Türkiye'de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 102-120.
- Tezcan, S. ve Zengin Çelik, H. (2017). İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan kentsel dönüşüm projeleri üzerine bir inceleme. *Büyükçekmece I. Uluslararası Yerel Yönetimler Kongresi*. İstanbul.
- Tezcan, S. ve Zengin Çelik, H. (2020). Türkiye'de göçle oluşmuş yaşama bölgelerine yönelik yasal müdahaleler ve kentsel dönüşüm uygulamaları. *Planlama Dergisi*, 30(3), 361-373.
- WHO. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19)*. World Health Organization: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19> (Erişim tarihi: 12 Ekim 2020).
- Wikipedia. (2021). *Türkiye'deki Doğal Afetler*. Vikipedi Özgür Ansiklopedi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Kategori:T%C3%BCrkiye%27deki_do%C4%9Fal_afetler (Erişim tarihi: 12 Ekim 2020).
- Yearofthefly. (2020). *Türkiye Doğal Afet Haritaları Türkiye Heyelan Haritası*. Yearofthefly: <http://yearofthefly.org/5596/turkiye-heyelan-haritasi/turkiye-dogal-afet-haritalari-turkiye-heyelan-haritasi/> (Erişim tarihi: 17 Haziran 2020).

EXTENDED SUMMARY³

Research Problem:

The purpose of the study was to explore the relationships between the areas which is determined as disaster risk by Law No. 6306 and Turkey's disaster risk situation.

Research Questions:

What's the definition of disaster? What role does urban planning play in disaster management? How effective is urban renewal in disaster management? What is the structure of the law no. 6303 in disaster prevention or reducing the effects of disasters?

Literature Review:

When the national and international literature is examined, it is seen that disasters, which vary according to location and characteristics, are generally triggered by two main groups, natural and human-made. The fact that disasters cause loss of life and / or property for people causes it to become an important issue for cities that are living spaces. At this point, urban planning, which decides how and where cities will be settled, emerges as an important factor in reducing the effects of disasters. At this point, the importance of the earthquake-ground relationship is reported in order to reduce the destructiveness of the disaster in Turkey. It is mentioned that the important thing in the fight against disasters is not to intervene in the destructions after natural disasters, but to intervene in the areas before these disasters occur (Emlak Kulisi, 2018). This brings forward the urban renewal project in the existing built disaster risk areas. Since the proclamation of the Republic of Turkey, various legal arrangements and planning interventions have been made for the change and transformation of living spaces in cities. In the 2000s, as a result of the inclusion of the concept of urban renewal in the laws, a new transformation process started in the cities. First of all, the urban renewal authority granted to municipalities by article 73 of the law no. 5393 allowed the transformation in risky areas. Law No. 6306, which was enacted in 2012 with the aim of directly combating disasters, provides urban renewal in areas determined as disaster risk.

Methodology:

In line with the purpose of the study, two-stage data analysis was carried out. The obtained results were compared and their relationship with each other was revealed.

The first-stage analysis was to obtain the risk situations of major disasters and various disasters that had occurred in Turkey until 2021, from the examinations and reports. As a result of this information emerged, the risk situations of the provinces were determined.

The second-step was to determine the places declared as urban renewal areas within the scope of Law No. 6306 from 2012, the year the law was enacted, until 2021. For this, urban renewal announcements within the scope of Law No. 6306 were determined in the 'Turkey Official Gazette'. All of the identified advertisements were analyzed spatially with the ArcGIS program and statistical analyzes were made with the SPSS program. And finally, the risk situation and the renewal areas were compared and their relationship with each other was interpreted.

Results and Conclusions:

As a result, the hypothesis of the study and one of the problems found in the law, and in fact the most important one, is that the selection criteria of the areas determined as risky areas are not clearly defined, causing the priority disaster risk areas to not be fully determined. This situation leads to the inability to intervene in the areas in a timely manner. While no urban renewal projects are carried out in some of the high-risk areas within the scope of the law, the fact that the projects are concentrated in the provinces with lower risk levels confirms the hypothesis of the study. The disaster-based urban renewal law should create safer living areas in the cities in the

³ Ağın Gözükızıl, C. & Zengin Çelik, H. (2022). In combating urban disasters, reading the urban renewal practices within the scope of law no. 6306 through Turkey's disaster situation. *Urban Academy*, 15(3), 1109-1130.

fight against disasters in line with the determined risk criteria, without the aim of increasing the competition of the cities or seeking rent. In the renewal process that started in today's cities, there are thoughts that both the fight against disaster and the increase in urban competition after the transformation. In this regard, especially the slum areas, which are seen as unhealthy due to the construction conditions and location choices, are seen as priority areas for transformation and some of the projects are carried out in these areas. This situation leaves unanswered the question of whether these urban renewal interventions are for disasters or to increase competition in cities.